

**1924'TEN GÜNÜMÜZE UYGULANAN OKUMA YAZMA ÖĞRETİM
YÖNTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**
COMPARISON OF READING AND WRITING TEACHING METHODS APPLIED
SINCE 1924

Mustafa GÜNEŞ

Atatürk üniversitesi, Erzurum, Türkiye/ e-posta: mus.gun44@hotmail.com/ORCID ID: 0009-0009-4162-5772

Özet

Bu çalışmada 1924'ten günümüze uygulanan okuma-yazma öğretim yöntemleri incelenmiştir. Türkiye'de okuma- yazma öğretim yöntemlerinin 1936 yılında ilk kez öğretim programında birleştirme ve çözümleme yöntemiyle okuma yazma öğretilmesi ön görülmüş, 1948-2005 yılları arasında cümle çözümleme yöntemi, 2005 yılından günümüze kadar gelen süreçle birlikte ses temelli cümle yönteminin uygulandığı görülmüştür. Her iki yöntem yayımlanan makale, tez ve kitapların doküman inceleme yöntemi ile karşılaştırılmıştır. İki yöntemin de avantajlı ve dezavantajlı yönleri belirlenmiş sonuçta da ses temelli cümle yönteminin uygulanmasına okuma-yazmanın daha hızlı öğrenilmesini sağlamasından dolayı devam ettirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okuma, yazma, cümle çözümleme

Abstract

This study examines the reading and writing teaching methods applied from 1924 to the present. In Turkey, in 1936, the first curriculum for teaching reading and writing was the integration and analysis method, and between 1948 and 2005, the sentence analysis method was applied, and from 2005 to the present, the sound-based sentence method was applied. Both methods were compared with the document review method of published articles, theses and books. The advantages and disadvantages of both methods were determined, and it was concluded that the sound-based sentence method should be continued because it enables faster learning of reading and writing.

Keywords: Reading, writing, sentence analysis

Giriş

Dil, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan önemli bir araç ve milletlerin varlığını sürdürmelerini sağlayan en önemli unsurdur. Dilin gelecek nesillere aktarımı ve bu bağlamda hızlı ve kolay bir şekilde öğretilmesi düşüncesi dünyada uzun zamandır üzerinde çalışılan bir konudur. Dilin gelecek nesillere aktarımı sürecinde dillerin yapısı ve öğretimini kolaylaştırmak amacıyla çeşitli yöntemler geliştirilip uygulanmaya çalışılmıştır. Günümüzde dilin doğru bir şekilde öğretilmesinin ancak uygun bir okuma yazma öğretim yöntemi ile mümkün olacağı düşüncesi hakimdir. Bir ülkede okuma-yazma öğretim yöntemi seçilirken, ülkede kullanılan dilin yapısı, dilin yazı sistemi, eğitim-öğretimle ilgili araştırmalar, teoriler, uygulamalar, çocuğun gelişim özellikleri, ülkede kullanılan materyal vb. hususlar belirleyici olmaktadır (Güneş, 1997).

İlkokula başlayan çocuklar için okuma yazma, gömleğin ilk düğmesinin doğru iliklenmesi gibi önemlidir. Eleştirel, akıcı ve nitelikli okumanın yanında doğru, güzel ve kurallara uygun yazma da gereklidir. Bu açıdan okula başlayan çocuklar her ne kadar eskiye kıyasla okuma-yazma konusunda daha hazır olarak okula gelse de sınıf öğretmenlerinin çocuklara vereceği temel yazma ve okuma eğitimi önemini her zamanki gibi sürdürmektedir (Arcagök vd., 2017).

Türkiye'de Cumhuriyet dönemine kadar okuma-yazma öğretimi belirli bir yöntemle yapılmamış öğrenen kişinin inisiyatifine bırakılmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra özellikle

1 Kasım 1924'teki harf inkılabı ile okuma yazma öğretim yöntemleri üzerinde durulmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında okuma yazma öğretimine harf (tesmiye adlandırma) yöntemi, yani harflerin isimlerini söyleyerek yazdırma yöntemi ile başlanmıştır. Daha sonraları ise ses yöntemi (savti usül), sözcük yöntemi ve ses yöntemi ile sözcük yönteminin karışımı olan karışık yöntem (muhtelit usül) uygulanmıştır (Calp, 2003).

1924 İlkokul Programına göre ses ve sözcük yöntemlerinden birinin seçimi öğretmene bırakılmış, harf yöntemi ile okuma yazma öğretimi yasaklanmıştır. 1926 İlkokul Programına göre harf ses yöntemleri yasaklanmış, karma ya da sözcük yöntemlerinden birinin kullanımı öğretmene bırakılmıştır. 1936 İlkokul programına göre ilk okuma yazma öğretiminin birleştirme ve çözümleme yöntemiyle öğretilmesi öngörülmüştür (Calp, 2003). 1948 İlkokul Programı'nda çözümleme (analiz) yöntemi önerilmiştir. İlk okuma yazmaya önce temel harflerden başlanacak, sırası gelince öğrencilere küçük harfler de öğretilcektir. 1968 programında geçmiş 20 yılda uygulanan çözümleme yönteminin çok yararlı olduğu tespit edilmiş ancak, büyük ve küçük temel harflerin birlikte kullanılması uygulamaya konulmuştur. 1982 programında da çözümleme (cümle) yöntemi değiştirilmemiş aksine yararlı bulunduğundan geliştirilmiştir (Tortop, 2003).

2004 ilköğretim programında ilk okuma yazma yöntemi olarak “Ses Temelli Cümle Yöntemi”ne yer verilmiştir. 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren Türkiye'deki tüm ilköğretim okullarında uygulamaya konulmuştur. Bu yöntemde, ilk okuma yazma öğretimine seslerle başlanmakta, anlamlı bütün oluşturacak birkaç ses verildikten sonra seslerden hecelere, kelimelere, cümlelere ve metinlere ulaşılmaktadır (Akyol, 2005).

Türkiye’de Okuma Yazma Öğretiminin Gelişimi

Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Arap harflerinin yapısına uygun okuma yazma öğretimi yapılıyordu. Tanzimat dönemine kadar “elifba yöntemi” ile okuma yazma öğretimi devam etti. Osmanlı Devleti Tanzimat Fermanı'nın ilanından (1839) sonra açtığı rüştiyelerin eğitim programlarında ana dil olarak Türkçenin öğretimine önem vermiş, 1894'te Selim Sabit Efendi'nin hazırladığı Rehnüme-yi Muallimin'de (Öğretmenlerin Kılavuzu) Türkçe okuma-yazma öğretiminde kullanılacak usul ve esaslar belirlenmiştir (Kısıklı, 2012).

Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra eğitim alanındaki yenilikler, yöntem seçiminde de yenilikler yapmayı gerektirmiştir. 1924 yılındaki Elifba Kongresi'nde okuma yazma öğretim yöntemleri tartışılmış; fonetik yöntem ile alfabe yönteminin dünyada yok edildiği, sözcük yönteminin tercih edildiği üzerinde durulmuştur. Bu tartışmaların neticesi 1924 Programı'nda ortaya çıkmıştır. 1924 Programı'nda okuma yazma öğretimi için ses veya sözcük yöntemleri önerilmiş, seçim öğretmenlere bırakılmıştır. 1924 yılına kadar kullanılan birleşime dayalı yöntemler bu programla ilk defa terk edilmiştir (Tosunoğlu, 2006).

1926 İlkokul Programı'nda harf ve ses yöntemleri yasaklanmış, sözcük ve karma yöntemler tavsiye edilmiş; seçim öğretmenlere bırakılmıştır. Harf İnkılabı'ndan sonra 1930 yılında 1926 Programı yeniden basılmıştır. Bu programda ilk okuma yazma öğretimiyle ilgili tavsiyeler yer almamıştır.

3 Mart 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm eğitim kurumlarında Arapça ve Farsça öğretimine son veren Türkiye Cumhuriyeti, eğitim dili olarak Türkçeyi kabul etmiştir. O yıllarda Türkçe öğretimi ülke genelinde başlatılan okuma- yazma seferberliği ile sadece örgün eğitim kurumlarında değil, yaygın eğitim kurumlarında da büyük önem kazanmış ve 1928 yılında kabul edilen yeni Türk harfleri ile bugünkü Türkçe öğretiminin temelleri atılmıştır (Demirel, 2002: 6).

1936 Programı'nda “çözümlemeli ve bireşimsel” bir yol izlenerek basit cümle ve sözcüklerden hareketle okuma yazma öğretimi yapılması istenmiştir (Tosunoğlu, 2006).

1948 tarihli İlkokul Programı'nda; "İlk okuma ve yazmaya basit cümleler ve sözcükler ile başlanacaktır. Zamanla bu cümleler sözcüklere, sözcükler hecelere, heceler ise harflere bölünecek, bu çözümlemeler sonucunda elde edilecek sözcük, hece ve harf ile yeni cümleler ve sözcükler oluşturulacaktır..." denilmektedir (İlk Okul Programı, 1948).

1968 tarihli İlköğretim Programı'nda; "İlk okuma ve yazma öğretimine öğrencilerin anlayabileceği kısa cümleler ile başlanmalıdır. Zamanla bu cümleler sözcüklere, sözcükler hecelere bölünmelidir. Daha sonra heceler içindeki harflerin sesleri sezdirilmeye çalışılmalıdır. Bu cümleler sonunda elde edilen sözcük, hece ve sezilen harfler ile yeni cümle ve sözcükler oluşturulmalıdır. Cümlelerin, sözcüklerin ve hecelerin bölünmesini kolaylaştırmak için öğretmen aynı kelimeleri içine alan cümlelerden yararlanmalıdır. Okuma-yazma etkinlikleri her zaman birlikte yürütülmeli." (İlkokul Programı, 1968).

1981 Programı da cümleden hareketle çözümleme esasına dayalı yöntemin uygulanmasını emretmektedir. Dik temel küçük ve büyük harflerin birlikte kullanıldığı bir yazı ile ilk okuma yazma öğretiminin sürdürülmesi istenmiştir. 2004 Programı'yla uzun yıllar uygulanan çözümleme yöntemi terk edilmiş; birleştirme ağırlıklı bir yöntem yürürlüğe konmuştur. "Ses Temelli Cümle Yöntemi" adı verilen bu yöntemde seslerden hareket edilme, hecelere ulaşılmakta, hecelerden kelimeler yapılmakta, kelimelerle cümleler kurulmaktadır. Ayrıca okuma yazma öğretiminin bitişik eğik yazıyla sürdürülmesi istenmektedir (Tosunoğlu, 2006).

Okuma Yazma Öğretim Yöntemleri

Okuma yazma öğretimi ilköğretimin temel basamağı ve en önemli hedefidir. Bu ilk bakışta basit bir hedef olarak görülse de sonraki öğrenmelerin yolunu açan en önemli unsurdur. Hem dilin doğru şekilde aktarımı hem de diğer alan becerilerinin kazandırılması okuma yazma öğretimine bağlıdır.

İlk okuma yazma öğretimi, temel düzeyde okuma ve yazma becerileri ile sınırlı değildir. Düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, analiz sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerin geliştirilmesinde ilk okuma yazma öğretiminin önemli bir işlevi vardır. Bu bağlamda Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaya dönük becerilerin kazandırıldığı bir ilk okuma yazma öğretimi amaçlanmaktadır (MEB, 2019)

1. BİREŞİMİ YÖNTEMİ (Alfabe Yöntemi)

Bireşim, bir bütünü oluşturan parçaların veya öğelerin bir araya getirilip bir bütün oluşturulması etkinliğidir. Bireşimsel yaklaşımla okuma yazma öğretiminde hareket noktası, harfleri birleştirerek hece, heceleri birleştirerek sözcük, sözcükleri birleştirerek tümce oluşturma etkinliğidir (Güleryüz, 2004).

Bireşimsel yöntemlerle okuma-yazma öğretiminde büyük harfler öğretilerek başlanır ve önce sesli harfler öğretilir sonra da sessiz harfler öğretilir, böylelikle kolaydan zora doğru bir sıra izlenerek harflerin öğretimi gerçekleştirilir. Öğrenilen sesli harflerin önüne ve arkasına sessiz harfler getirilerek heceler oluşturulur. Bu şekilde oluşturulan hecelerden kelimeler, kelimelerden de cümleler elde edilir (Akt. Vatansever Bayraktar, 2016).

Bu yaklaşım en eski ve yüz yıllar boyunca sürmüş bir öğretim yaklaşımıdır. Bireşim (sentez) yöntemi de harf (alfabe) yöntemi, ses (fonetik) yöntemi, hece yöntemi olarak alt gruplara ayrılmaktadır:

1.1.1. Harf (Alfabe) Yöntemi

Sese dayalı alfabeler ortaya çıktığı andan itibaren kullanılmaya başlanan bu yöntem, ülkemizde 1936 eğitim programı çıkıncaya kadar uzun yıllar kullanılmıştır. Bu yöntemde

öğrencilere önce alfabe sırasına göre büyük ve küçük harflerin adları öğretilir. Daha sonra sesli harfle sessiz harfler yan yana getirilerek okutulmaya çalışılır. Yalnız bu yöntemle okuma yazma öğrenilmesine karşılık anlama çok zor olur (Akt. Vatansever Bayraktar, 2016).

Harf bireşimi yöntemi ile okuma yazma öğretimi Greko-Romen uygarlığından orta çağın sonuna kadar bütün dünyada kullanılmış bir tekniktir. Bütün dünyada 19.yy.ın ortasına kadar, hatta daha fazla süre harf bireşimi yöntemi ile ilk okuma ve yazma öğretimine devam edilmiştir. Ülkemizde de Harf İnkılâbına kadar kullanılan “Elifba” cüzü harf bireşimi yöntemine göre öğretilmiştir. Latin alfabesinin ilköğretim yöntemi de harf bireşimi yöntemidir.

a. Yöntemin Uygulanışı

Öğrencilerin bu teknikle okuma yazma öğrenebilmeleri için öncelikle alfabedeki harflerin tümünü ezberlemeleri gerekir. Alfabedeki harflerin büyük ve küçük karakterlerin bulunması durumunda önce büyük, sonra küçük karakterler öğretilir. Daha sonra bu harfler birleştirilerek heceler, heceler birleştirilerek sözcükler oluşturulur. Oluşturulan hece ve sözcüklerin anlamlı olması gerekmez. Öğrenilen hece ve sözcükler bir araya getirilerek kısa cümleler oluşturulur. Cümleler sürekli okuma ve yazma yoluyla tekrar edilir. Bütün bu dil unsurları sık sık tekrarlanarak okuma ve yazma öğretilmeye çalışılır.

Harflerin bir işareti, bir sesi, bir de adı vardır. Örneğin; “s” bu harfin işareti, “sssss” bu harfin sesi, “se” bu harfin adıdır. Harf Bireşimi yönteminde harflerin, seslerin adları öğretilmektedir.

Örnek:

Çocukların kelime dağarcığı iki yöntemle geliştirilir. Bunlardan biri kelimeyi tanıma, diğeri ise yırt etmedir (Tok; Mazi 2008, 125). Bir örnek vermek gerekirse “Taş” sözcüğü için “t, a, ş” harfleri okunuşuna uygun olarak öğretilir. İlk önce “te”, “a” ve “ş” harfleri ayrı ayrı okutulur. Bu tanıma sürecidir. Daha sonraki süreçte “te” ile “a” yan yana getirilir ve çocuğun “ta” şeklinde telaffuz etmesi sağlanır. Burada “ta”nın yanına “şe” geldiğinin çocuk tarafından ayırt edilmesi gerekir. Sonrasında çocuğa sözcük defa kez tekrar ettirilerek sözcüğün öğretilmesi süreci tamamlattırılır.

1.1.2. SES BİREŞİMİ YÖNTEMİ (Ses / Fonetik Yöntem)

Ses bireşim yöntemine göre ilk okuma yazma öğretimi her harfin bir ses karşılık olduğu dillerde uzun yıllardır kullanılmaktadır. Seslerin öğretilmesini esas alan bir tekniktir. Ünlülerin hemen bütün dillerde kolay ve rahat çıkarılması nedeniyle önce ünlüler öğretilir, daha sonra bunların önüne ünsüzler getirilerek seslendirme yapılır. Öğretme sırasında çocuklara önce harf gösterilir. Öğretmen harfi tahtaya yazabilir, duvar levhasından, kitaptan ya da bilgisayardan yansıtarak harfi gösterebilir. Sonra da o harfle ilgili olan ses ilk önce öğretmen tarafından sonra çocuklar tarafından yüksek sesle söylenir. Öğretmen harfi seslendirirken ağız içinde dilin duruşunu vurgular ve öğrencilerin buna dikkat etmesini sağlar. Daha sonra da sessiz harflere geçilir.

Güneş'in (2004) ifade ettiğine göre, fonetik (ses) yöntem ile ilgili olarak olumlu görüşlerin geneli, ses işaretleri aracılığıyla, kelimenin tanınarak okunmasının kolay olduğu yönündedir. Olumsuz eleştiriler ise şöyledir: Fonetik yöntem daha çok işitme yeteneğine dayanmakta, sesleri duyma, birbirinden ayırma ve kelimeler oluşturmayı gerektirmektedir. İşitme duyusu zayıf olan çocuk ve yetişkinler büyük zorluklar çekmektedir. Öte yandan okuma öğretiminin kulaktan çok göze yönelik olması; okuma anlama açısından bir zorunluluktur. Bu yöntemde buna dikkat edilmemektedir (Akt. Vatansever Bayraktar, 2016).

a. Yöntemin Uygulanışı

Öğrencilerin ses bireşimi yöntemine göre okuma yazma öğrenebilmeleri için alfabede bulunan harfler doğal sesleri ile öğretilir. Doğal sesleri öğrenen öğrencilere sırasıyla hece ve sözcük öğretilir. Öğretilen sözcüklerden cümle oluşturulur. Bu teknikle alfabede bulunan 8 sesli harfin öğretilmesiyle başlanır ve 29 harf öğretilene kadar devam edilir.

Örnek:

“A” harfi “A, a” şeklinde okutulur ve yazılır. Teker teker ve grupça “a” harfi okutulur. Duvardaki levhadan, şekillerden, sunudan, harf küplerinden yararlanarak tekrarlara devam edilir. “S” harfi “sssss” yılan sesi grupça ve teker teker söylenir. Daha sonra “a” ve “s” harfleri yan yana getirilerek oluşturulan yeni hece ya da sözcük okutulur, yazdırılır. Daha önce öğretilen sözcüklerle cümleler oluşturulur.

1.1.3. HECE BİREŞİMİ YÖNTEMİ

Bu teknik İspanyolca, Portekizce ve bazı Afrika yerlilerinin dillerine, Japonca gibi tek heceli yapısı olan dillere uygundur. Hece bireşimi yöntemine göre heceler belli bir sırada ve resimlerle ilişkilendirilerek öğretilir. Öğrenme süresini kısaltmayı amaçlayan bu yöntemde algılamayı kolaylaştırmak üzere resimler kullanılır. Öncelikle açık heceler, daha sonra dilin yapısına göre uygun bir sırada diğer heceler ezberletilir.

Hece yöntemi ile okuma yazma öğrenen öğrencilerin birçok anlamsız heceyi ezberlemek durumunda kaldığı, öğrencilerin okuduğunu anlamada sorunları olabileceği, öğrencilerin sözcükleri okumak için hecelere ayırmak zorunda kalacağı için gözü yorduğu yönünde eleştirilmektedir (Akt. Vatansever Bayraktar, 2016).

a. Yöntemin Uygulanışı

Dilin özelliğine göre heceler belirli bir sırada öğretilmektedir. Genellikle ilk öğretilen heceler açık hecelerdir. Öğrenciler bu heceleri yazar, okur ve ezberler. Ezberlenen hecelerden yeni kelimeler oluştururlar, yazdırılır ve daha önce öğrenilen sözcük ve hecelerden faydalanarak yeni cümleler oluşturulur.

Örnek:

BA, BE, BI, Bİ, BU, BÜ, BO, BÖ

Ba, Be, Bi, Bi, Bu, Bü, Bo, Bö

ba, be, bı, bi, bu, bü, bo, bö ca, ce, cı, ci, cu, cü, co, cö

Baba, bu, bebe, baca, cici

Baba bu cici bebe.

2. SÖZCÜK ÇÖZÜMLEME YÖNTEMİ

Bu yöntem, sözcüklerin anlamlarının vurgulama ve tonlamaya dayandığı tek heceli diller için uygun olduğu söylenebilir. Yazıldığı gibi okunmayan, okunduğu gibi yazılmayan Hint Avrupa dillerine de bir dereceye kadar uygundur.

İlk okuma yazma öğretimine öğrenciler için anlamlı olan sözcüklerin öğretimi ile başlanır. Sözcüklerin seçiminde dilde bulunan bütün seslerin bulunmasına dikkat edilir. Örneğin; “kol, el, top” gibi sözcükler resimleriyle eş zamanlı olarak öğrencilere öğretilir. Öğrenilen sözcükler yüksek sesle tekrar edilir. Öğrenciler sözcükleri öğrenirken dikkatleri hece ve harflere çekilir. Burada amaç, öğrencilerin sözcükleri doğru telaffuz edip doğru okuma yazma becerisi kazanmasını sağlamaktır. Aynı zamanda öğrenci öğrendiği heceden hareketle unuttuğu sözcüğü de kolayca hatırlayabilir. Öğrenilen her sözcüğü pekiştirmek

amacıyla çok farklı cümleler oluşturulur, yazdırılır ve okutulur. Yeni cümlelerin oluşturulması için hem çözümleme hem de bireşim yönteminden faydalanılır.

a. Yöntemin Uygulanışı

Örneğin “At” sözcüğü öğrenciye okutulur ve yazdırılır. Resimli okuma ve yazma öğretimi kitaplarından yararlanılır. “Ali”, “bak”, “bir” sözcükleri öğretilir. Öğrenme gerçekleşene kadar yeterli düzeyde tekrar yapılır. Öğrenilen sözcüklerden yeni cümleler oluşturulur, okutulur ve yazdırılır.

3. CÜMLE ÇÖZÜMLEME YÖNTEMİ

Cümle yöntemine “çözümleme yöntemi” ya da “analiz yöntemi” de denilmektedir. İlk okuma yazma yöntemleri arasında en son ortaya çıkan yöntemlerden biridir. Yaygın olarak kullanılmakta olup en başarılı yöntemdir (Akt. Vatansever Bayraktar, 2016).

Okumanın göz sıçraması sonucunda oluştuğu gerçeğinden hareket edilerek öğretime cümleden başlanır. Çocukların nesneleri toptan algılama özelliği vardır. Ayrıntıları geç ve güç algırlar. Bu nedenle öğrenciye önce bütün olarak cümle verilir daha sonra parçaya inilir. Öğrencilere anlamsız dil birimleri yerine anlamlı cümlelerin öğretilmesi, çözümleme yönteminin öğrencilerin eğitimsel yaşantılarına daha uygun bir yöntem olmasını sağlar.

Bu yöntemde okuma yazmaya çocuk seviyesine uygun ortalama 40 anlamlı cümle ile başlanmaktadır. Okuma yazma öğretimi bu cümlelerde geçen ortalama 120 sözcük ile yürütülür. Zamanla cümleler sözcüklere, sözcükler hecelere, heceler ise harflere bölünür. Bu yöntemde aynı anda hem çözümleme hem de bireşim yapılır.

a. Yöntemin Uygulanışı

İlk okuma ve yazma öğretimine hazırlık evresiyle başlanır. Bu evrede öğrencilere çizgiler çizdirilir. Fiş cümlelerini yazmak için gerekli olan el becerisi kazandırılmaya çalışılır. Cümle tanıma evresi, sözcük tanıma evresi, hece tanıma evresi ve harf tanıma evresi şeklinde devam eder. Bu evreler birbirinden kopuk değil, birbiriyle iç içedir. Sözcük tanıma evresi devam ederken cümle tanıma çalışmaları da yapılmakta, hece tanıma evresi devam ederken sözcük tanıma evresine devam edilir.

Örnek:

Ali bak. Ali ata bak. Emel eve gel.

4. ÖYKÜ ÇÖZÜMLEME YÖNTEMİ

Öykü çözümleme yöntemi, cümle çözümleme yönteminin genişletilmiş biçimidir. Bu yöntem çözümleme yöntemi mantığına uygun olarak uygulanan en gelişmiş yöntemdir. Bu yöntemde temel birim, öyküyü oluşturan birtakım cümlelerdir. Bu yöntemde öğrencilerin dikkati, günlük hayatlarından alınan ve genellikle olaya dayanan bir öykü üzerine çekilir ve öykünün içerisindeki olayların neden-sonuç ilişkisi soru-cevap tekniğiyle kavratılır. Öğrencinin henüz okuma yazma bilmeden böyle bir öykü ile karşılaşmış olması, iyi bir güdüleme aracı olarak işe koşulmasını sağlar.

Bu yöntemde okuma yazma çalışmalarına anlamlı bütünlüğü olan bir masal ya da öyküden başlanmaktadır. Öykü önce çocuklara anlatılır. Varsa öykü ile ilgili çizgi film izlenir, ses kaydı dinlenir veya dramatize edilir. Sonra bölüm bölüm okunur ve kısa cümlelerden başlanarak çözümlenir (Çelenk, 2006).

a. Yöntemin Uygulanışı

Öğretmen öğrencilere, biraz farklı şekilde, okuyacakları öyküyü anlatarak önce ilgilerini çeker. Öykü öğretmen tarafından okunur, varsa öykü ile ilgili çizgi film izlettirilip ses kaydı dinletilir, resimler gösterilir. Öğrenciler bunlar üzerinde konuşturulur. Gerekirse öykü dramatize ettirilir ve öğrencilere anlatılır. Öykü sınıf seviyesine göre bölüm bölüm okutulur ve yazdırılır. Öğrenci ezbere okuyup yazma becerisine sahip olduktan sonra kısa cümlelerden başlanarak çözümlenir. Elde edilen sözcükler, okutulur, yazdırılır, yeni cümleler oluşturulur. Hecelerden yeni sözcükler ve metinler oluşturulur.

7) KARMA YÖNTEM

Bu yaklaşım, bireşim yöntemlerin sakıncalarından kaçınmak, çözümleme yöntemlerinin uygulamadaki güçlüğü gidermek amacıyla daha çok uygulamadaki öğretmenlerin geliştirdiği bir ara öğretim yoludur. Karma yöntem, diğer yöntemlerden ayrı, bağımsız bir yöntem değildir. Karma yöntem, çözümleme yöntemi ile bireşim yönteminin bireşim yöntemlerinin iç içe kullanıldığı bir yöntemdir. Genel olarak, birleştirme yönteminin evrelerinin, tavsiye edilen takviminin kısaltılarak uygulanması şeklindedir.

a. Yöntemin Uygulanışı

Karma yöntemde ilk okuma yazma öğretimine, öğrenciler için anlamlı cümle ve sözcüklerden başlanır. Üç ya da beş cümle öğretiminden sonra hemen sözcük, hece ve harf tanıtılmasına geçilir. Cümle, sözcük, hece, harf birlikte öğretilir. Özgün bir yöntem olmayıp, cümle çözümleme yönteminin hızlandırılmış ve bozulmuş bir şeklidir. Karma yöntemde sesler, sözcükler kısa ve öğrenci için önemli cümle ve metinler dağıtılır. Çoğu zaman hece tablosu takviye amaçlı olarak çocuklara verilir. Yetişkinlere okuma yazma öğretimi için uygun bir yöntem olduğu söylenebilir. Kısa sürede ses ve harflerin öğretimine kaydığı için çocuk psikolojisine ve algılama özelliklerine uygun olmadığı savunulmaktadır.

8) SES TEMELLİ CÜMLE YÖNTEMİ

Ülkemizde okuma-yazma öğretiminde 2005 ilköğretim programı ile beraber ses temelli cümle yöntemi uygulanmıştır.

Çağın gereklerine ve öğrencinin gelişim düzeyine uygun bu becerilerin geliştirilmesi; bazı eğitim yaklaşım ve modellerini göz önünde bulundurulmasını gerektirmektedir. Bunlar: Çoklu Zekâ, Yapılandırmacı Yaklaşım, Beyin Temelli Öğrenme, Öğrenci Merkezli Öğrenme, Bireysel Farklılıklara Duyarlı Öğretim gibi yaklaşım ve modeller olmaktadır. Bu yaklaşım ve modeller çerçevesinde 2005 yılında geliştirilen Türkçe Öğretim Programı'nda okuma-yazma öğretimine ayrı bir önem verilmiş ve yöntem olarak Ses Temelli Cümle Yönteminin kullanılması ön görülmüştür.

Ses Temelli Cümle Yönteminde, okuma-yazma öğretimine seslerle başlanmaktadır. Anlamlı bütün oluşturacak birkaç ses verildikten sonra seslerden, hecelere, kelimelere ve cümlelere ulaşılmaktadır. Okuma-yazma öğretimi, cümlelere kısa sürede ulaşılabilecek şekilde düzenlenmektedir.

Ses Temelli Cümle Yönteminin Özellikleri

MEB İlköğretim Türkçe Programı'na (2005) göre Ses Temelli Cümle Yönteminin özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Ses Temelli Cümle Yönteminde ilk okuma-yazma öğretimi, dinleme, konuşma becerilerinden kopuk, sadece okuma-yazma becerilerini geliştirme olarak değil; Türkçe öğretiminin beş öğrenme alanı ile birlikte yürütülmektedir.
- İlk okuma-yazma öğretimine seslerle başlanması, seslerin birleştirilmesi ile anlamlı heceler, kelimeler oluşturulması ve cümlelere ulaşılması öğrencinin, bilgileri yapılandırmasını kolaylaştırmaktadır. Ses Temelli Cümle Yöntemi, bu yönüyle yapılandırıcı öğrenme yaklaşımına uygundur.
- Bu yöntem; tek tip, belirli kalıplara sıkıştırılmış ve belirli sayıdaki cümlelerle ilk okuma-yazma öğretimi yerine; çokluluğa ve çeşitliliğe ağırlık vermektedir. Bu nedenle ilk okuma-yazma, öğretim sürecinde öğrencilerin çok sayıda ve çeşitli hece, kelime, cümlelerle, okuma-yazma öğrenmelerini gerekli kılmaktadır.
- Öğrencilere sunulan zengin içerik, onların temel düşünme becerilerini, yaratıcılıklarını ve zekâ alanlarının gelişimine katkı sağlamaktadır.
- Okuma-yazma öğretiminde ilerleme, kolaydan zora doğru belirli bir sıra içinde yürütülmektedir.
- İlk okuma-yazma öğrenmeye yeni başlayan öğrencinin dikkat düzeyine uygun bir yöntemdir. Ses Temelli Cümle Yöntemi öğrenme-öğretme sürecinde öğrencinin dikkat düzeyinin gelişimine katkıda bulunmaktadır.
- Yöntemin bir gereği olarak ilk okuma-yazma öğretiminde ses, harf, hece, kelime, cümle ve metin oluşturma sırası izlenmektedir. Bu süreç, öğrencinin cümle kurma ve metin oluşturma becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır.
- Öğrenciler hece, kelime, cümle ve metin oluşturma sürecine bizzat katıldıklarından bu yöntem öğrencilerin yaratıcılığını geliştirici olmaktadır.
- Bu yöntemle ilk okuma-yazma öğretiminde, çok sayıda hece, kelime, cümle ve metinlerle çalışılmaktadır. Bu durum öğrencilerin cümleleri ezberlemesini engellemekte; tam tersine, cümleyi anlayarak öğrenmesini gerektirmektedir. Böylece öğrencilerin anlama düzeyleri gelişmektedir.
- Türkçede her harf bir sesi karşıladığından bu yöntem Türkçenin ses yapısına uygundur.
- Öğrencilerin duyduğu ve çıkardığı seslerin bilincine varması sağlanmakta; öğrencilerin dil gelişimine (doğru telâffuz, akıcılık, sesleri ayırt etme vb.) katkıda bulunmaktadır.
- Öğrencilerin bütün sesleri öğrenmesi, yazma sürecinde kelimeleri doğru yazmalarını kolaylaştırmaktadır.
- Öğrenciler yazı ile konuşma arasındaki benzerlikleri görmekte, yazının harflerin birleştirilmesiyle konuşmanın ise seslerin birleştirilmesiyle yapıldığını anlamaktadır.
- Öğrencilerin sözlü dilden yazılı dile geçmesini kolaylaştırmaktadır.
- Öğrencilerin ilk okuma-yazmayı öğrenme sürecinde bireysel, zihinsel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamaktır.

Ses Temelli Cümle Yönteminin İlkeleri

MEB İlköğretim Türkçe Programı'na (2005) göre ilk okuma yazma öğretim sürecinde dikkat edilecek ilkeler şunlardır:

1. Öğrencinin ön bilgilerinden hareket edilmelidir.
2. Ağırlıklı olarak sentez yöntemi kullanılmalıdır.
3. Özellikle ve öncelikli olarak anlamlı heceler elde edilmelidir.
4. Aşağıdaki ölçütlerle oluşturulacak hecelerin:
 - Kolay okunması.
 - Dil de kullanım sıklığına sahip olması.
 - Anlamının açık ve somut olması.
 - Anlamı görselleştirilebilir olması (canlandırılabilir, resmedilebilir vb.).
 - İşlek hece yapısına sahip olmasına dikkat edilmelidir.
5. Kısa sürede cümlelere ulaşılmalıdır.
6. İmkânlar ölçüsünde görsellere başvurulmalıdır.
7. Somut öğelerden yararlanmaya ağırlık verilmelidir.
8. Hece tablosu hiçbir şekilde kullanılmamalıdır.
9. Öğrenilenlerin kalıcılığı sağlanmalıdır. Bu amaçla aşağıdaki etkinlikler kullanılabilir:
 - Yeni öğrenilenleri önceki öğrenilenlerle ilişkilendirme.
 - Öğrenci defterlerine yazma.
 - Okunan ve yazılanları sergileme.
 - Çalışma kitaplarında yer alan etkinlikleri yapma.
10. Ses temelli cümle yöntemine göre ilk okuma yazma öğretimi sürecinde bitişik eğik yazı ile okuma yazma öğretilmelidir. Ancak 2017 yılı itibariyle bitişik eğik yazının öğretimi ve kullanımı sınıf öğretmenlerinin tercihlerine bırakılmıştır (MEB, 2017).

Yöntem

Bu çalışmada ülkemizde 1924 yılından itibaren kullanılan harf öğretim yöntemlerinin konuyla ilgili 19 kaynağın karşılaştırılması betimsel analiz (belirli bir konuda ya da alanda birbirinden bağımsız olarak yapılan nitel ve nicel çalışmaların derinlemesine incelenip düzenlenmesi) yapılarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım, Şimşek, 2008: 187)

Bulgular ve Yorum

Okuma yazma öğretim yöntemlerinin belirlenmesi ülkemizde sürekli bir tartışma konusu olarak süre gelmiştir. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı çeşitli dönemlerde hazırlanmış olduğu eğitim programlarıyla okuma- yazma eğitiminin hangi yöntemle yapılacağını açıklamıştır.

Okuma- yazma öğretim yöntem seçimlerinin nedenleri ilköğretim programlarında tam olarak belirlenmemiş olmasına karşın yöntem değişikliklerinin amacının okuma- yazma öğretimini daha kolay ve kalıcı hale getirmek olduğunu söylemek mümkündür.

1924 yılından 1936 yılına kadar belirli bir öğretim yöntemi kullanılmamıştır. Öğretmenler kendi öğretim yöntemlerini kendileri belirlemiştir. Bu nedenle karşılaştırmalar

1948'dan 2005 yılına kadar kullanılan "Cümle Çözümleme Yöntemi" ile 2005 yılından sonra kullanılan "Ses Temelli Cümle" yöntemine göre yapılacaktır.

Okuma- yazma öğretim yöntemlerini şu başlıklar altında karşılaştırabiliriz:

1. Okuma- Yazma Öğrenme Hızı

Cümle Çözümleme Yöntemi ile okuma-yazma öğretimi öncelikle hazırlık dönemi ile başlar. Bu dönemde öğrencilere çizgi çalışmaları yaptırılarak el becerisi geliştirilmeye çalışılır. Bu dönemden sonra cümleler verilerek sözcüklere oradan da hecelere ve harflere ulaşılır. Bu süreçler birbirinden ayrı değildir.

Cümle yöntemi ile okuma-yazma öğretimi; Ali bak, Ali ata bak, Emel eve gel, Emel bal al, Işık ılık süt iç, İpek ipi tut, İpek topu at, Ömer mısır sever, Ömer mısır yer, vb. cümlelerle yapılmaktadır. Daha sonra bu cümlelerden hareketle kelime ve harf öğretimi gerçekleştirilmektedir.

Yöntemin Olumlu Özellikleri

- Göz sıçramasına uygun bir yöntem olduğu için öğrenciler hızlı ve anlamlı okuyabilir.
- Öğrenciler okuduklarını anlama becerisini kısa sürede kazanabilir.
- Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor özelliklerine uygundur.
- Türkçenin yapısına uygundur.
- Öğretim ilkeleri ve öğrencilerin dil becerileri ile psikolojilerine uygundur (<https://acikders.ankara.edu.tr.>).

Yöntemin Olumsuz Özellikleri

- İlk okuma ve yazma öğretimi uzun zaman alır.
- Yöntemin evrelerinin hatalı uygulandığı durumlarda yöntemden beklenen fayda elde edilemez.
- Cümleden sözcüğe, sözcükten heceye, heceden harfe geçiş öğretmene bırakıldığı için uygulamada karışıklığa neden olur.
- Cümleler iyi seçilemediği ve öğrencinin dikkatinin toplanamadığı durumlarda öğrenme başarısızlıkla sonuçlanır(<https://acikders.ankara.edu.tr.>).

Cümle çözümleme yöntemi ile okuma- yazma Türkçenin yapısına uygun olsa da öğrenmenin yavaş olmasına sebep olmaktadır. Bu durum okuma-yazma öğretimine daha fazla zaman ayrılmasına sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra planlamanın iyi yapılması öğrencileri okuma-yazma öğrenirken okuduğunu düşünmeye sevk ettiği için faydalı bir öğretim yöntemi haline getirilebilir.

Ses Temelli Cümle Yöntemi ile okuma yazma öğretimine öncelikle Cümle Çözümleme Yöteminde olduğu gibi hazırlık aşaması ile başlanır. Bu aşamada sırada doğru oturma, kitap tutma ve açma, görsel okuma ve okumaya özendirme çalışmaları yapılır. Ayrıca el becerilerini geliştirici hareketler, çeşitli boyamalar, kalem tutma alıştırmaları, serbest ve düzenli çizgi alıştırmaları gibi etkinlikler yapılır. Okuma- Yazma öğretimine seslerle başlanmaktadır. Anlamlı bütün oluşturacak birkaç ses verildikten sonra bu seslerden hecelere, kelimelere ve cümlelere ulaşılmaktadır. Okuma yazma öğretimi, kısa sürede cümlelere ulaşılacak biçimde düzenlenmiştir. Bu yöntemde okuma ve yazma birlikte sürdürülmekte, okunan her öge yazılmakta ve yazılanlar da okunmaktadır (MEB, 2005).

2005 öğretim programında ses grupları şu şekilde yer alır.

- | | |
|------------------------------------|---------------|
| 1. Harf (ses) grubu: e,l,a,t | E,L,A,T |
| 2. Harf (ses) grubu: i,n,o,r,m | İ,N,O,R,M |
| 3. Harf (ses) grubu: u,k,i,y,s,d | U,K,I,Y,S,D |
| 4. Harf (ses) grubu: ö,b,ü,ş,z,y,ç | Ö,B,Ü,Ş,Z,Y,Ç |
| 5. Harf (ses) grubu : g,c,p,h | G,C,P,H |
| 6. Harf (ses) grubu : ğ, v, f, j | Ğ,F,V,J |

Bu harflerin bitişik eğik yazı kullanılarak öğretilmesi kararlaştırıldı.

2017 yılında ses grupları şu şekilde değiştirildi:

- | | |
|-----------------------------------|-------------|
| 1. Harf (ses) grubu : e,l,a,k,i,n | E,L,A,K,İ,N |
| 2. Harf (ses) grubu : o,m,u,t,ü,y | O,M,U,T,Ü,Y |
| 3. Harf (ses) grubu : ö,r,i,d,s,b | Ö,R,I,D,S,B |
| 4. Harf (ses) grubu : z,ç,g,ş,c,p | Z,Ç,G,Ş,C,P |
| 5. Harf (ses) grubu : h,v,ğ,f,j | H,V,Ğ,F,J |

2017-2018 eğitim öğretim yılında birinci sınıflarda bitişik eğik yazı dönemi sona erdi yerine dik temel harf dönemi başladı.

139

2024 yılına gelindiğinde açıklanan Maarif Modelinde harf grupları şu şekilde değiştirildi:

- | | |
|--|-------------|
| 1. Harf (ses) grubu : a, n, e, t, i, l | A,N,E,T,İ,L |
| 2. Harf (ses) grubu : o, k, u, r, ı, m | O,K,U,R,I,M |
| 3. Harf (ses) grubu : ü, s, ö, y, d, z | Ü,S,Ö,Y,D,Z |
| 4. Harf (ses) grubu : ç, b, g, c, ş | Ç,B,G,C,Ş |
| 5. Harf (ses) grubu : p, h, v, ğ, f, j | P,H,V,Ğ,F,J |

Yöntemin Olumlu Özellikleri

- Yazılışı ve okunuşu ayrı olan dillerde okuma yazma öğretiminde etkilidir.
- Dilin bütün seslerini içine alan bir yöntem izlendiği için okuma yazma ve konuşma etkinliklerinde öğrenciler kısmen daha başarılıdır.
- Öğrenciler dilin bütün seslerini çok kısa bir sürede öğrenirler(<https://acikders.ankara.edu.tr>).

Yöntemin Olumsuz Özellikleri

- Sözcük üzerinde aşırı derecede yoğunlaşma cümlelerin anlaşılmasını engeller.
- Öğrenciler hızlı ve anlamlı okuma becerisini geç kazanırlar.

- Öğrenciler sözcükleri “kök” halinde öğrendikleri için sözcüklere yapılan ekleri öğrenmede zorluk yaşarır.
- Öğrencinin sözcük okuması, göz kaslarını zayıflatır ve geriye dönüşleri artırır(<https://acikders.ankara.edu.tr.>).

İlk okuma-yazma öğretimine seslerle başlanması, seslerin birleştirilmesi ile anlamlı heceler, kelimeler oluşturulması ve cümlelere ulaşılması öğrencinin bilgileri yapılandırmasını kolaylaştırmaktadır. Bu yönüyle Ses Temelli Cümle Yöntemi, Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına uygun bir yöntemdir. Türkçe’ de her harf bir sese karşılık geldiğinden bu yöntem Türkçe’nin ses yapısına uygundur. Bu yöntem öğrencilerin duyduğu ve çıkardığı seslerin bilincine varmasını sağlamaktadır. Böylece öğrencilerin dil gelişimine (doğru telaffuz, akıcılık, sesleri ayırt etme vb.) katkıda bulunmaktadır. Öğrencilerin bütün sesleri öğrenmesi, yazma sürecinde kelimeleri doğru yazmalarını sağlamaktadır. Öğrenci yazı ile konuşma arasındaki benzerlikleri görmekte, yazının harfleri birleştirilmesiyle; konuşmanın ise seslerin birleştirilmesiyle yapıldığını anlamaktadır (Vural, 2006, s. 91).

Ses Temelli Cümle Yöntemi Cümle Çözümleme Yöntemine göre nispeten daha kolay uygulansa da Cümle Temelli Çözümlemede okuma ve anlama aynı anda ilerlerken Ses Temelli Cümle Yönteminde okuduğunu anlama becerisi daha geç gelişebilir. Cümle Temelli Çözümlemede dilin harflerini öğrenme aşamaları daha uzun olurken Ses Temelli Cümle Yönteminde harfler daha kısa zamanda öğrenilebilir. Cümle Temelli Çözümleme dilimizin yapısına uygunken Ses Temelli Cümle Yöntemi daha çok okunuşu ve yazılışı farklı dillere daha uygundur.

Her iki yöntemin de uygulanmasında çeşitli zorluklar ve kolaylıklar bulunmaktadır. Bu yöntemlerin planlaması ve uygulanışı yöntem esaslarına uygun yapıldığı takdirde okuma-yazma öğretimine büyük katkıları olabilecektir.

2. Okuduğunu Anlama Hızı

Daha önce kullanılan cümle çözümleme yönteminde öğrenciler, Mart-Nisan döneminde okumayı öğrenirken, ses temelli cümle yöntemi ile bu amaca birinci yarıyıl sonunda ulaşıldığı görülmüştür. Cümle Çözümleme Yönteminde okuma- yazma öğrenirken okuduğunu anlama becerisi de buna paralel olarak gelişir. Ancak Okuma yazmayı öğrenme süresi uzun olduğu için okuduğunu anlama becerisi de bu süreye paralel gelişir. Ses Temelli Cümle Yönteminde ise okuma- yazma daha hızlı öğrenilse de okuduğunu anlama becerisi daha geç gelişir. Bu nedenle okuduğunu anlama becerisini geliştirecek çalışmalarla yöntemin desteklenmesi gerekli olacaktır.

3. Yazma Becerilerinin Gelişme Hızı

Yazma becerisi, ilköğretimde kazandırılmaya başlanan temel becerilerden biridir. İlköğretim kademesinde görev yapan, okulöncesi, sınıf ve branş öğretmenlerinin yazı öğretimi sürecinde koordinasyon içerisinde çalışmaları gerekmektedir ve zaten ilköğretim programı, okul öncesi programla birlikte öğrencinin yazı öğretiminin sürekliliğini desteklemektedir (Akt. Yeşiltaş, Karafilik, Bakar, 2019).

Okuma yazma öğretiminin amaçlarından biri de yazma becerisi kazandırmaktır. 1924’ten 2005 yılına kadarki öğretim programlarında okuma- yazma dik temel harfler kullanılarak öğretiliyordu. Yazma eğitimi dönem dönem farklı sınıflar olmak üzere ayrı bir ders olarak veriliyordu. Güzel yazı yazma becerisi bu ders aracılığıyla kazandırılıyor öğrenciler hem dik temel harflerle hem de bitişik eğik yazıyla güzel yazı yazmayı bu derslerde öğreniyordu.

MEB, 2005 Türkçe Dersi (1-5.Sınıf) öğretim programında “Ses temelli cümle yöntemi ile ilk okuma-yazma öğretimine bitişik eğik yazı ile başlanmakta ve bütün yazılar bitişik yazı ile yazılmaktadır.” ifadesi yer almaktadır. Bitişik eğik yazının öğrencilerin zihinsel gelişimine daha uygun olduğu düşüncesi ile 2009 programında da bu uygulama devam etmiştir. 2017’de yapılan değişiklik ile dik temel harfler veya bitişik eğik yazının kullanılabileceği belirtilmiştir. Bu dönemden itibaren çoğunlukla dik temel harflerle öğretim yapılmaya başlanmıştır. 2019 yılında ise öğretimin dik temel harflerle yapılacağı ibaresi öğretim programında yer almıştır. 2024 yılı maarif modelinde de dik temel harflerle okuma-yazma öğretimi yapılmaya devam etmektedir.

Zaman içinde yapılan değişikliklere bakıldığında okuma- yazmanın dik temel harflerle yapılması gerektiği ayrıca güzel yazı yazma becerisi kazandırmak için bitişik eğik yazının da öğretildiği bir yazma dersinin de özellikle ilköğretim çağına olması gereklidir.

Sonuç ve Öneriler

Okuma- yazma öğretimi dünyada ve ülkemizde her dönemde üzerinde tartışılan bir konu olarak günümüze kadar gelmiştir. Ülkemizde Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte bu konu üzerinde ciddi düzenlemelere gidilmiştir. Özellikle harf devriminden sonra bu konu daha sistemli bir şekilde ele alınarak yayımlanan öğretim programlarında da yer almıştır. 1936 yılına kadar okuma- yazma öğretim yöntemi belirlenmemiş yöntemi belirleme işi öğretmenlere bırakılmıştır. 1936 öğretim programında cümle çözümleme yöntemi okuma yazma öğretim yöntemi olarak belirlenmiştir. 2005 yılına gelindiğinde bu yöntem terk edilerek yerine ses temelli cümle yöntemi kullanılmaya başlanmıştır. Konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde cümle çözümleme yöntemi ve ses temelli cümle yöntemlerinin avantajlı ve dezavantajlı yönleri gözler önüne serilmiştir.

Cümle çözümleme yönteminin uzun yıllar ülkemizde kullanılmış bir yöntem olarak dilimizin yapısına uygun olması, öğrencilere kısa sürede okuduklarını anlama becerisi kazandırması, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor özelliklerine uygun olması gibi olumlu özelliklerinin yanında öğrencilerin okuma- yazmayı geç öğrenmesi, yöntemin uygulanmasındaki hatalar nedeniyle beklenen faydanın sağlanamaması, yöntemin uygulandığının öğretmenlere bırakılmasından dolayı oluşabilecek aksaklıklar gibi olumsuz özellikleri de bulunmaktadır.

Ses temelli cümle yönteminin 2005 yılından itibaren uygulanan öğretim yöntemi olarak okuma- yazmanın hızlı gerçekleşmesi, uygulama yönteminin belli olmasından dolayı karışıklığa sebep olmaması gibi olumlu özelliklerinin yanında sözcüklerin üzerinde fazla yoğunlaşılmasından dolayı cümlelerin anlaşılabilmesi, hızlı ve anlamlı okumanın geç gerçekleşmesi gibi olumsuz özellikleri de bulunmaktadır.

Okuma- yazma öğretim yöntemi dönemin şartlarına uygun olarak değişiklik göstermiştir. Ses temelli cümle yöntemi belirli dezavantajları bulunmasına rağmen okuma-yazma öğretiminin hızlı bir şekilde sağlanabilmesi için en uygun yöntem olarak görülmüş yöntemin uygulandığı değişiklikler de yöntemin uygulandığı süreçte daha etkili okuma-yazma öğretimi sağlamak için yapılmıştır.

Okuma- yazma öğretimi geçmişte ve bugün olduğu gibi gelecekte de önemini korumaya devam edecektir. Yöntemlerin belirlenip uygulanması ve başarıya ulaşmasında en önemli görev öğretmenlerin olmaktadır. Bu nedenle bu değişikliklere öğretmenlerin hazır olabilmesi için gerekli eğitimleri zamanında almaları önem arz etmektedir.

Kaynaklar

- Akyol, H. (2005). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. PegemA Yayıncılık.
- Arcagök, S. & Kobak, G. & Demir, M. K. & Şahin, Ç. (2017). Dik temel yazı ve bitişik eğik yazı kullanımına yönelik sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 861-879.
- Calp, M. (2003). *İlk okuma yazma öğretimi*. Eğitim Kitabevi.
- Çelenk, S. (2006). *Etkinlik temelli ilkokuma ve yazma öğretimi*. İstanbul.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*, Pegem Yayıncılık.
- Güleryüz, H.(2004). *Türkçe ilköğretim kuram ve uygulamaları*. PegemA Yayınları.
- Güneş, F. (1997). *Okuma yazma öğretimi ve beyin teknolojisi*. Ocak Yayınları.
- Kısıklı, E. (2012). “Harf devrimi sonrasında harflerin öğretiminde usul ve yöntemler”. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1948). *İlk okul programı*. Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1968). *İlkokul programı*. Milli Eğitim Basımevi.
- M.E.B. (2005). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı*. M.E.B Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2019). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (1-5. Sınıflar)*. MEB.
- Özgün, S. (2010). “Eski ve yeni ilköğretim programlarında ilk okuma yazma öğretimine ilişkin bir araştırma”. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Gaziantep Üniversitesi.
- Vatansever & Bayraktar, H. (2016). İlkokuma yazma öğretim yöntemleri. *Eurasian Academy of Sciences Eurasian Education & Literature Journal*, 5, 37-62
- Tortop, R. (2003). *Uygulamalı örnekleriyle ilkokuma yazma kılavuzu*. Nobel Yayıncılık.
- Tosunoğlu, M. (2006). İlk okuma yazma öğretim yöntemiyle ilgili öğretmen görüşleri. *Belleten*, 54 (1), 195-122
- Vural, M. (2006). *İlköğretim ders programları ve öğretim kılavuzları*. Fenomen Yayıncılık.
- Yeşiltaş, H. & Karafilik, F. & Bakar, E. (2019). 1924’ten günümüze Türkçe öğretim programlarında yazı. *Milli Eğitim*, 48 (81), 97-128.
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.